HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מכלל דתנא קמא סבר ניתן לחזרת עמידת ב"ד א"ר יוסף במלוה על פה גובה מן היורשין קמיפלגי תנא קמא סבר מלוה על פה גובה מן היורשין ור"ש בן אלעזר סבר אינו גובה מן היורשין רבה אמר דכ"ע מלוה על פה אינו גובה מן היורשין והכא במלוה הכתובה בתורה ככתובה בשטר קמיפלגי תנא קמא סבר ככתובה בשטר דמיא ור' שמעון בן אלעזר סבר לאו ככתובה בשטר דמיא מיתיבי החופר בור ברשות הרבים ונפל עליו שור והרגו פטור ולא עוד אלא שאם מת השור יורשי בעל הבור חייבין לשלם דמי שור לבעליו א"ר אילא אמר רב כשעמד בדין והא הרגו קתני אמר רב אדא בר אהבה כשעשאו טריפה והאמר רב נחמן תני חגא מת וקברו והילכתא דייתבי דייני אפומא דבירא תנו רבנן היוצא ליהרג מזין עליו מדם חטאתו ומדם אשמו חטא באותה שעה אין נזקקין לו מאי טעמא א"ר יוסף מפני שאין מענין את דינו א"ל אביי אי הכי אפילו רישא נמי כגון שהיה זבחו זבוח באותה שעה אבל אין זבחו זבוח מאי לא אדתני חטא באותה שעה אין נזקקין לו ליפלוג וליתני בדידה בד"א שהיה זבח זבוח באותה שעה אבל אין זבח זבוח לא ה"נ קאמר בד"א שהיה זבח זבוח באותה שעה אבל אין זבח זבוח נעשה כמי שחטא באותה שעה ואין נזקקין לו: **מתני'** האשה שיצאה ליהרג אין ממתינין לה עד שתלד ישבה על המשבר ממתינין לה עד שתלד האשה שנהרגה נהנין בשערה בהמה שנהרגה אסורה בהנאה: **גמ'** פשיטא גופה היא איצטריך ס"ד אמינא הואיל וכתיב כאשר ישית עליו בעל האשה ממונא דבעל הוא ולא ליפסדיה מיניה קמ"ל ואימא ה"נ אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן אמר קרא ומתו גם שניהם לרבות את הוולד והאי מיבעי ליה עד שיהו שניהן שוין דברי רבי יאשיה כי קאמרת מגם: ישבה על המשבר וכו': מ"ט כיון דעקר גופא אחרינא הוא: אמר רב יהודה אמר שמואל האשה היוצאה ליהרג מכין אותה כנגד בית הריון כדי שימות הוולד תחילה כדי שלא תבא לידי ניוול למימרא דהיא קדמה ומתה ברישא והא קיימא לן דוולד מיית ברישא דתנן תינוק בן יומו נוחל ומנחיל ואמר רב ששת נוחל בנכסי האם להנחיל לאחין מן האב דווקא בן יום אחד אבל עובר לא דהוא מיית ברישא ואין הבן יורש את אמו בקבר להנחיל לאחין מן האב הני מילי לגבי מיתה אידי דוולד זוטרא חיותיה עיילא טיפה דמלאך המות ומחתך להו לסימנין אבל נהרגה היא מתה ברישא והא הוה עובדא ופרכים עד תלת פרכוסי מידי דהוי אזנב הלטאה דמפרכסת א"ר נחמן אמר שמואל האשה שישבה על המשבר ומתה בשבת מביאין סכין ומקרעים את כריסה ומוציאין את הוולד פשיטא מאי עביד מחתך

רש"י

לחזרת עמידת ב"ד. שאין אתה יכול להחזירו לב"ד ולעמוד בדין על מה שאבל שאין מענין את דינו: מכלל דת"ק סבר כו'. בתמיה: והרגו. השור הרג את החופר: פטור. בעל השור: חייבין לשלם. אלמא מלוה הכתובה בתורה ככתובה בשטר דמיא וקשיא למאן דאוקי פלוגתייהו דרבי יוסי ות"ק דמתני' באם הזיק דא"כ קשיא סתמא אסתמא. וליכא דמותיב הך תיובתא לר"ש בן אלעזר אבל פליאה בעיני היאך יכול להקשות הא ר"ש תנא הוא ופליג: כשעמד בדין. קודם שמת וחייבוהו לשלם לפיכך גובה מן היורשין דכיון דדינו חרוץ לשלם ה"ל כמלוה בשטר: והא תני חגא מת וקברו. השור בבור כגון שהפיל עמו חוליא ואפ"ה חייבין יורשין: והילכתא. הא דקתני יורשין חייבין כגון דייתבי דייני אפומא דבירא וחייבוהו מיד לשלם: מזין עליו. זורקין בשבילו דם חטאתו ואשמו ולא הויא כחטאת שמתו בעליה כל זמן שלא נהרג: חטא. בשוגג באותה שעה שילא ליהרג כגון שראה חלב וכסבור שומן הוא ואכלו: אין נזקקין לו. שיפריש קרבן ליקרב: מפני שאין מענין את דינו. שימתינו מלהורגו עד שישחטו הזבח ויזרק הדם שעינוי הדין הוא: רישא נמי. דקתני כשחטא קודם לכן מזין עליו הרי ממתינים לו עד שישחט ויזרק: **מתני'** אין ממתינין לה עד שתלד. אלא הורגין ולדה עמה דחד גופא הוא: ישבה על המשבר. קודם שנגמר דינה: ממתינין לה עד שתלד. דכיון דעקר ונע ממקומו גופא אחרינא הוא: נהנין בשערה. ובגמ' מפרש טעמא: אסורה בהנאה. כדקי"ל (פסחים דף כב:) ובעל השור נקי כאדם שאומר לחבירו יצא פלוני נקי מנכסיו ואין לו בהן הנאה של כלום: **גמ'** לרבות את הולד. קס"ד משניהם יליף מדה"ל למיכתב ומתו והנא ידענא דאין ומתו פחות משנים (א) : שניהם מיותר לדרשה: שניהן שוין. הנואף והנואפת יהו בני עונשין אבל אם היתה היא קטנה והוא גדול או הוא קטן דלאו בר עונשין והיא גדולה ובת עונשין אין הגדול נהרג: ומשני אנו מגם ילפינן: לידי ניוול. שאם יהא חיות בולד יצא לאחר מיתת אמו וניוול הוא: נוחל. אם נפלה לו ירושה בו ביום ובו ביום מת מנחילה לקרוביו מאביו: ואמר רב ששת. האי נוחל ומנחיל ליכא לאוקומי בנכסי אביו דא"נ לא אתיליד איהו הוו ירתי קרוביו נכסי אביו היכא דאין בנים: אלא נוחל בנכסי אמו. אם מתה בו ביום ואפי' הוא מת בו ביום נוחל נכסי אמו ומנחילן מכחו לאחיו מאביו שאינן בני אמו דאי לאו הוא הוו ירתי לה קרוביה ולא אמרי' נפל הוא ואינו בן נחלה: אבל עובר. אם מתה מעוברת לא ירתי לה קרובי העובר דהוא מת ברישא: ומשני ה"מ. דהוא מיית ברישא לגבי מיתה כשהיא מתה מיתת עצמה: ופרכינן וגבי מיתה מי מיית הוא ברישא והא הוה עובדא ופרכים לאחר מיתת אמו: זנב הלטאה. אם חותכין אותה מפרכסת החתיכה ואע"פ שאין בה חיות: ומקרעין את כריסה. דזימנין דמיקרי דהיא מייתא ברישא:

תוספות

מיתיבי בור ברה"ר. לרבה פריך דאמר לעיל מלוה הכתובה בתורה לאו ככתובה בשטר דמיא וכן העתיק ר"ת בספרו ומצי נמי למפרך לרב יוסף דהא סבר נמי שיעבודא לאו דאורייתא אלא פירש דבריו יותר: **אמר** רב אילא א"ר כשעמד בדין. לאו משום קושיא דרבה משני רב הכי שהרי רבה שנים רבות אחר רב היה אלא משום דפרכינן ליה מיניה בפרק גט פשוט (ב"ב דף קעה:) דאמר התם דמלוה על פה אינו גובה מן היורשין ולנפשיה משני:

דיתבי דייני אפומא דבירא. ומ"מ איצטריך למימר מת וקברו דס"ד דבעינן יבא בעל השור ויעמוד על שורו (סנהדרין דף יט.) קמ"ל דשפיר עמד עליה:

מזין עליו מדם חטאתו ומדם אשמו. דאין חטאת [ואשם] קריבה לאחר מיתתו אבל עולתו קריבה: **ישבה** על המשבר כו'. פרש"י קודם שנגמר דינה וליתא דאיוצא ליהרג קאי וכל היוצא ליהרג לאחר גמר דין כדמשמע בכל הנהו דמדכר לעיל במתני' בשמעתין וכן משמע בפ' כל הגט (גיטין דף כח:) דמדבר ביוצא לידון ויוצא ליהרג והיינו טעמא דרישא דאין ממתינין משום עינוי הדין (כלל) כדמשמע פרק אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לה.) דליכא עינוי הדין אלא לאחר גמר דין מדקאמר היכי ליעביד לדייניה במעלי שבתא ולגמר דיניה בשבתא וליקטליה בחד בשבתא נמצא אתה מענה את דינו וכו' וכי קאמר ליגמר דיניה בחד בשבתא קאמר מנשו לטעמייהו ולעינוי לא חיישינן:

הדרן עלך הכל מעריכין

עין משפט נר מצוה

עב א מיי' פי"ב מהל' נזקי ממון הל' כב טוש"ע ח"מ סי' תי סעי' לח:
עג ב מיי' פי"ב מהל' סנהדרין הל"ה וסי"ג מהל' שגגות הל"ה:
עד ג מיי' פי"ב מהל' סנהדרין הל"ד:
עה ד מיי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הלכה כב:
עו ה מיי' פי"ב מהל' סנהדרין הל"ד:
עז ו מיי' פ"א מהל' נחלות הל"ג וע' בהשגות ובכ"מ ובל"מ סמג עשין צו טוש"ע חו"מ סי' רעו סעיף ה:
עח ז מיי' פ"ב מהל' שבת הלכה טו טוש"ע או"ח סי' של סעי' ה:

מסורת הש"ס

א) [לעיל ו: וש"נ], ב) [לעיל ו:], ג) [ב"ק קעה:], ד) [ע' תוס' סוטה כו. ד"ה חוץ], ה) [קדושין י. סנהדרין סו.], ו) ב"ב קמב. נדה מד., ז) ב"ב קמב: נדה מד: חולין כא., ח) [שייך לדף ו:], ט) [ע"ב], י) [שמות כא].

תורה אור השלם

1. וְכִי יִנָּצוּ אֲנָשִׁים וְנָגְפוּ אִשָּׁה הָרָה וְיָצְאוּ יְלָדֶיהָ וְלֹא יִהְיֶה אָסוֹן עָנוֹשׁ יֵעָנֵשׁ כַּאֲשֶׁר יָשִׁית עָלָיו בַּעַל הָאִשָּׁה וְנָתַן בִּפְלִלִים: שמות כא כב

2. כִּי יִמָּצֵא אִישׁ שֹׁכֵב עִם אִשָּׁה בְעֻלַת בַּעַל וּמֵתוּ גַּם שְׁנֵיהֶם הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִם הָאִשָּׁה וְהָאִשָּׁה וּבִעַרְתָּ הָרָע מִיִּשְׂרָאֵל: דברים כב כב

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לרבות וכו' פחות משנים ופריך שניהם כל"ל והד"א:

גליון הש"ס

גמ' והילכתא דייתבי. כעין זה בכ"מ ד' ט ע"ב והכלתא בכשות. וכמ"ש ב' חין ממתינין. ע' סוטה דף כו ע"א תוס' ד"ה מעוברת:

מוסף רש"י

כשעמד בדין. דמעמדה ב"ד כמלוה בשטר דמי (רשב"ם ב"ב קעה:). כשעשאו טריפה. שעשאו השור טריפה ועמד בדין קודם שילאה נשמתו (שם). מת וקברו. השור לתוכו ונתון קרקעית הבור (שם). אפומא דבירא. לפני מותו (שם). נוחל בנכסי האם. אם מתה אמו ביום שנולד, הרי הוא יורשה וכשמת הוא לאין אחיו מאביו ויורשין אותו נכסי אמו, הלכך אחיו הוי שקלי אין קרובי האם, בן נוחל את אמו אבל האם איכה נוחלת את בנה, וכן אין קרובי האם שאין נוחלין אותו, דכתיב (במדבר א) למשפחותם לבית אבותם, משפחת אב קרויה משפחה (נדה מד.). אזנב הלטאה דמפרכסת. כלומר לאו משום פרכוס אין זה חיות, שהרי זנב הלטאה חותך אותה והיא מפרכסת, מיתתך הזנב מפרכס (חולין כא.).

שינויי נוסחאות

א] תיבות ככתובה בשטר נמחק (ש"מ), ב] שם הגירסא תנא (גליון). תני רב חגא מת וקברו. ס"א כגון דיתבי כו' (ש"מ), ג] זבוח באותה שעה מאי (ש"מ), ד] קאמר יעב"ץ, ה] בן יום אחד (ש"מ), ו] ומנחיל והויינן בה נוחל למאן מאבוה ומנחיל למאן לאחי דאבוה אי בעו מיניה לירת אי בעו מאבוה לירתו ואמר רב (ש"מ), ז] דאיידי דזוטר (ש"מ), ח] ומחתך ליה לסימניה ברישא אבל נהרגה היא מתה ברישא. והוא מיית ברישא והא (ש"מ), ט] פרכוסי אמר מר בר רב אשי מידי (ש"מ), י] סכין וקורעין את (ש"מ), יא] חוליא ונקבר בה החופר ואפ"ה, יב] עד שישחטו הזבח כל"ל והד"א, יג] פחות משנים כל"ל (ש"מ), יד] אנן מגם ילפינן וכו' כל"ל (ש"מ), טו] ילפינן הס"ד ומה"ד בית הריון, בית הרחם הס"ד ומה"ד לידי (ש"מ), טז] וכן הגיה ר"ת (ש"מ), יז] אלא הכא פירש (ש"מ), יח] נ"א משום עינוי הדין אבל קודם גמר דין ליכא עינוי הדין כלל כדמשמע כו' (צ"ק).

רבינו גרשום

[אמר רב יוסף במלוה כו']: והרגו פטור. בעל השור שלא היה לו לחפור ברשות הרבים: אלא שאם מת. גם השור יורשי בעל הבור חייבין לשלם וקשיא למ"ד מלוה הכתובה בתורה לאו ככתובה בשטר דמיא: [אמר ר' אילא]. לעולם לאו ככתובה בשטר דמיא אלא משום הכי חייבין יורשין כשעמד בעל הבור בדין ונתחייב קודם שמת: הילכתא יורשין חייבין: והא הרגו קתני. דלא היה ליה שהות לעמוד בדין: שעשאו. שור לבעל הבור טרפה וקם בדין והדר מית: והא תני רב חגא מת וקברו. שקברו שור בנפילתו לבעל הבור שהפיל עליו אדמה ונקבר דאי אפשר לו לעמוד בדין: לעולם לאו ככתובה בשטר והכא אמאי יורשין חייבין כגון דיתבי בי דינא אפומא

א) ונראה דל"ל מת וקברו והילכתא דיתבי פי' כגון דיתבי וכו' וכוונתו דמ"ש לא גרסי והילכתא וכ"ה באמת בב"ב דף קעה.